

שמיני - תשפ"ג | גליון 17 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

נמשלו ישראל לעוף

והדברים אמורים בין לגבי כלל ישראל ביחס לגדוליהם ובין לגבי כל אחד ואחד מישראל באופן פרטי, ביחס לשאיפתו לגדלות.

מי שלומד תורה בעמל, מתעמק בלימודו מפלפל ומסלסל, ונדבק בכך לחכמת זקני וחכמי התורה שבכל הדורות ולומד מדרכיהם והמה לו לדוגמא ולמורי דרך, הוא מתעלה לגובהי מרומים.

ואילו מי שלומד תורה בצורה פשוטה בלי להתעמק ובלי עמל וטורח, אמנם הוא לומד תורה, אבל הוא בבחינת שרץ העוף שאינו מסוגל להתעלות ולפרוח, וכל מה שלומד, הוא נשאר באותה דרגה.

(עפ"י "דעת שרגא", הגאון רבי צבי שרגא גרוסברד)

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל (ויקרא ט, א). אמר רבי עקיבא, נמשלו ישראל לעוף, מה העוף הזה אינו פורח בלא כנפיים, כך ישראל אין יכולים לעשות דבר חוץ מזקניהם (ויק"ר יא, ח).

ישראל נמשלו לעוף, מה העוף גדולתו בכנפיו, שבהן מגיע לגובהי מרומים, ואם יטלו את כנפיו אף שגם אז יחיה, אבל יפול מגדולתו ומעתה יקרא 'שרץ', כי עוף בלי כנפים אינו נקרא 'עוף' אלא 'שרץ'.

כמו כן עם ישראל עם זקניהם יכולים להגביה עוף עד למרומים, אמנם בלי זקניהם הם נשארים קיימים, אבל הם מאבדים את צורתם ויורדים מגדלותם, ושוב אינם יכולים להתעלות לדרגות גבוהות.

וַיִּדְעוּ אֶהְרֹן - (ויקרא ג, א) - קבלת יסורים בשמחה

כתב ה'חרדים' וז"ל: להצדיק את הדין על המאורע, בין גופו בין בבניו, בין בממונו, שנאמר (דברים ח, ה) "וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך". ויקבע זה בלבו, ויכוף ראשו וישתוק, שנאמר "וידום אהרן". ולא יצדיק נפשו מאלקים, גם לא יאמר מקרה הוא, כי אז ילך עמו השי"ת בחמת קרי, אלא יפשפש במעשיו וישוב בתשובה, וזה חלק עיקרי ממצות "ואהבת את ה'", דכתיב "בכל מאדך". ודרשו חז"ל (ברכות ז, ב) בכל מדה ומדה שהוא מודד לך בין טוב ובין יסורין לקבלן בשמחה, דכתיב "חסד ומשפט אשירה", אם חסד אשירה ואם משפט אשירה.

ואמרו חז"ל (שבת פג, ב) הנעלבים ואינם עולבין שומעין חרפתן ואינם משיבין עושין מאהבה ושמהים ביסורין, עליהם הכתוב אומר "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", שהרי הוא יתברך אוהב אותנו דכתיב "אהבתי אתכם אמר ה'", וחביבים עלינו יסורים שמביא עלינו שהכל לטובתינו, וכתוב (משלי כז, ו) "נאמנים פצעי אוהב", וכתוב (תהלים כג, ד) "שבטך ומשענתך המה ינחמוני", והוא ממנין תרי"ג מצוות לסמ"ק וסמ"ג, עכ"ל.

*

נאמר במיתת שני בני אהרן "וידום אהרן", ומבאר המשגיח רבינו ירוחם זצ"ל, ז"ל: ומזה זכה אהרן לפרשת שתויי יין, ואות היא שענין "וידום אהרן" היה שקבל בשמחה ובאהבה גזירת השם יתברך, ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, ובשכר שמחה הזאת זכה להתייחד עמו הדיבור שדבר זה אינו בא אלא מתוך שמחה של מצוה.

*

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי (ויקרא ט, א) - לאחר ההתעלות של שבעת ימי המלואים - "ביום השמיני" - הגיעו לידי הכרה שעדיין לא זכו לשלימות, לפיכך - "ויהי" - לשון צער. (רבי יהושע מאושרובה, תולדות אדם)

*

וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֵׁר צֹהַן מֹשֶׁה אֶל פְּנֵי אֱהִל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָל הָעֵדָה וַיַּעֲמֵדוּ לִפְנֵי ה' (ויקרא ט, ח). "כל העדה" - בכחה של האחדות - "כל העדה" זכו לעמוד "לפני ה'".

(רבי איתמר מקונסקוול, משמרת איתמר)

*

זריזות והכנה למצוה

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה וְגו', **וַיֹּאמֶר אֶל אֶהְרֹן קח לך וְגו'** (ויקרא ט, א). לכאורה צריך להבין מדוע אמר לו ליקח בלא הכנה, הא יותר ראוי להכין מתחלה, כמו שמצינו פסח ותמיד צריכין ביקור ד' ימים קודם. ונראה שהוא להראות שאף שגומרים מצוה זו יש להזדרז למצוה האחרת שצריכין לעשות, דהיינו ביום השמיני גמרו מצות המלואים ד' ימים כל מה שצוה להם משה, אבל תיכף יש להם מצוה אחרת, לפיכך לא ציוה להם ליקח מתחלה אלא עתה אחר גמר מצוה ד' הימים. ומזה נלמד שלא נאמר כשקיימנו וסיימנו מצוה אחת - נפטרנו מהמצוה, אלא תיכף צריך למצוה אחרת לעשות. וזהו הטעם שנהגין בסיום התורה להתחיל עוד הפעם בשמחת תורה, וכן יש לנהוג בכל מצוה.

*

לכאורה האתם היו כל הימים ומה שייך לומר 'קרא', והיה לו רק לומר להם להביא הקרבנות שנצטוו. נראה שהוא להורות שצריך הכנה וכוונה למצוה החדשה כמו אילו היו באים מביתם, אף שבאו מקיום מצות מלואים וישיבה בעזרה, כדי שיהיו בשמחה קבלת מצוה ראשונה וכשמחה שבמתן תורה. וכן צריך כל האדם להתנהג שכל מצוה יהיה כחדשה, וכמו שרק את זו נצטווה בעת שעושה את מצוה זו, וכן בלמוד התורה, שזה יתן לו שמחה ועונג מהמצוה, ויזכור היטב כל דבר שלומד כגירסא דינקותא שהזכרון היה מפני שנקלט במוחו משום שלא היה לו אלא דבר זה שלמד, וכן צריך להנהיג עצמו אף בגדולתו, וכ"ש כשבא מעבודתו בעניני פרסנתו שצריך להסיח דעתו מכל דבר, ויהיה דעתו רק למה שלומד.

(דרש משה - הגאון רבי משה פיישטיין)

חיי. אבל הרופא אמר למלך שהוא לא מסוגל לעשות דבר כזה לנסיך אהוב של המלך, והוא לא כרת את היד. בינתיים התפשטה המחלה והאב רואה שחיי בנו בסכנה ממש, הלך המלך לקצב שכמובן לא רגיש מידי וביקש ממנו שיחתוך את ידו של בנו, אבל אפילו הקצב שאמור להיות אדם קשוח, לא היה מסוגל לעשות דבר כזה לבנו יחידו של המלך, ולא הועילו תחנוני האב שחיי בנו בסכנה, עד שהמלך האב, שראה את טובת בנו לנגד עיניו, חתך בעצמו את ידו של בנו וכך ניצלו חייו.

כך - סיים ה'חידושי הרי"ם' - הדבר שנראה אכזרי ביותר, לא יכול להעשות על ידי אנשים שמתחשבים ברגשותיהם, ורק הקב"ה שרוצה באמת בטובתנו יכול לעשות דבר כזה ולהציל נפשותינו. [ביארו בדרך צחות, את מאמר חז"ל ששנים לשם שמים נתכוונו - השטן ופנינה (שציערה את אחותה כשהיתה עקרה). דהיינו, שמעשים כה אכזריים הן של השטן שמערים בפני האדם את כל הקשיים והמכשולות, והן פנינה שציערה את אחותה באופן שאין לתאר, הרי שמוכח מתוך מעשיהם שזה היה לשם שמים, כי לא תיתכן רשעות כזו אם לא לשם שמים].

*

עוד בהיותו צעיר לימים ניכרו בר' אברהם בנו של מרן החפץ חיים כשרונותיו העילויים המצוינים. גדולים השתאו לנוכח הבנתו העמוקה ומהירות תפיסתו ולנוכח חריפותו ועומק הגיונו. כח זכרונו וריכוז מחשבתו היו מפליאים. דרכו בלימוד דומה היה בדומה לשל הראשונים. ביחוד ניתנה גאונותו להבחן בשעה שהיה מתעמק בסוגיא קשה שבש"ס, כי בהרחבה נדירה ובחדירה לעומק במידה בלתי מצויה היה מבהיר את תוכנו ועומקו של כל ענין.

כאשר בן יקיר זה נפטר ביום שבת קודש, כ' כסלו תרנ"ב, והוא בן כ"ג שנים, נעדר החפץ חיים מבתו. בצאת השבת קיבל החפץ חיים מברק שישוב מיד לביתו. הוא יצא מיד לדרך והגיע לראדין ביום המחרת. משרד מן העגלה הבחין בקהל החוזר מבית העלמין. וכולם היו בוכים ומדוכאים, החפץ חיים נכנס במתינות לתוך ביתו והתישב "שבעה". דמעה לא נראתה על פניו ואנחה לא נשמעה מפיו. לעולם [בקמץ תחת ה"ל"], אמר, אבד גאון גדול. בהיותו אך בן שש עשרה שנה כבר חידש חידושי תורה כאחד הגדולים. וסיים "ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם".

ומיד הוסף את המעשה המובא בספר תולדות אדם, בתקופת האינקיזיציה בספרד שחטו הרשעים לעיני אם צדקנית את שני בניה האהובים, ואשת חיל זו הרימה עיניה למרום ואמרה: רבש"ע, אמנם מעולם אהבתיך, אך עד עתה היה ליבי חלוק לשניכם - גם מקום לאהבתך וגם מקום לאהבת בני היקרים, ועתה, לאחר שבני אינם עוד, הפך ליבי למקום לאהבה אותך בלבד! והחפץ חיים הכריז "רבש"ע, את האהבה שאהבתי את בני עד עתה - הריני מוסר מעתה לאהבה אותך!" (רבה אמונתך)

*

מרן הרב שך זצ"ל אמר למשפחה שישבו שבעה על פטירת בנם, "גם עלי עברה כוס...", שכידוע היתה לו בת בגיל ארבע עשרה, שנפטרה בשנת ת"ש בוילנא.

כשישבו שבעה שם בוילנא, שלח הרב שך להודיע לר' חיים עוזר המשך בעמ' 4 בסופו

אכבד, וידם אהרן" קבל עליו הדין בשמחה, שע"י בניו יתקדש שם שמים, וע"כ זכה לפי דברי חז"ל שבשכר שתיקתו נתייחד עמו הדיבור, שנאמר לו לבדו פרשת שתויי יין אחר שעד עתה לא זכה שיתייחד הדיבור עמו מפני חטא העגל, ובעבור השתיקה וקבלת היסורין באהבה במדרגה כ"כ גבוהה, עד שלא הרגיש בזה רע, רק טוב בעצם שנתקדש שם שמים ע"י בניו, ולפיכך כתבה התורה עליו, המעלה הרמה הזאת אשר לא כל אדם זוכה לכך.

*

החפץ חיים שאל פעם יהודי, מה שלומך, ענה הלה, יכול להיות יותר טוב... נזדעק החפץ חיים, אין אפשרות של "יותר טוב"! הקב"ה הוא הטוב והמטיב, ואם היה אפשרות של יותר טוב עבורך - הוא היה נותן לך את זה, ואם הוא לא נותן לך - זה סימן שמה שיש לך כעת זה הכי טוב בשבילך!

*

כתב ה'חתם סופר' במכתבו: והנה ביצקי מים על ידו [של רבי נתן אדלר זצ"ל] בתחילת בואו לבאסקאוויץ ולא היו לו כי אם בן קטן ובת אחת כמו בת י"ב שנה, אהובה עליו במעשיה כאמה כן בתה, אי אפשר לספר בשבחה, ובעוה"ר מתה שם, ולא דמעה עינו, והיה מצדיק את הדין בשמחה גדולה ונפלאה אשר לא ראיתי ממנו דוגמתו בתפילת שמחת תורה".

*

בעל ה'דברי חיים' זצ"ל, כשחזר מהלוית בנו שנפטר בן שבע שנים וההלויה היתה בבוקר לפני התפילה - אמר אז לפני התפילה, אדם ההולך לתומו ברחוב ופתאום הוא מקבל מכה בגבו מאחוריו, מיד הוא מסתובב בכעסו לראות מי הוא זה אשר הכהו. והנה הוא רואה לנגד עיניו את ידיד נפשו - שנתן לו את המכה כטפיחת שכם לאות אהבה. ודאי שיקבלו בשמחה. כך אני קבלתי היום מכה חזקה, ואפן ואתבונן ממי קבלתי את המכה הזאת והנה - זה לא אחר מבורא העולם אבינו אב הרחמן, ודאי שאקבלנה בשמחה ובאהבה, ומיד התחיל בעבודת הקודש וזעק "הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו".

*

וכך מסופר על האחים בעל ההפלאה ורבי שמעלקא מניקלשבורג ששאלו את רבם המגיד ממעזריטש - איך יתכן לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה?

שלח אותם המגיד לרבי זושה מאניפולי שענה להם בפשטות, לא לי יש לכם לשאול שאלה זו כי לא טעמתי טעם רע מימי, וכי אבא עושה רע לבנו!?

ובזה הוא פתר את כל ספקותיהם, כי כשאדם יודע שמאחורי כל צער עומד אבינו אב הרחמן, הוא כבר לא מרגיש את הצער.

*

ידוע שבעל ה'חידושי הרי"ם' זצ"ל שיכל את כל בניו בחייו ר"ל [למעלה מעשרה], והוא אמר, אכזריות כזו יכולה להיעשות רק על ידי מקור הרחמים אבינו אב הרחמן, והמשיל משל, מלך אחד היה חשוך בנים שנים רבות, ואחרי כשלושים שנות ציפיה נולד לו בן, כמובן שהאב אהב את בנו במידה שאין לשער והרעיף עליו כל טוב. יום אחד התגלתה מחלה בידו של הבן, וקבעו הרופאים שיש לכרות את ידו כדי שהמחלה לא תתפשט בכל גופו כי זה מסכן את

”ט ניסן תש”ג: הגאון רבי מנחם ב”ר אברהם זמבה זצוק”ל הי”ד, מחבר ספר ”תוצאות חיים”

רבי מנחם זמבה, העלוי מפרגאה, נולד בשנת תרמ”ד, בורשה של פולין, לאביו רבי אברהם. בעודו ילד קטן מת עליו אביו והילד מנחמ’קה נשאר יתום. הוא בא לביתו של הסבא אשר גדלו כבן. עד מהרה נתפרסם הילד כבעל מוח חריף וכבעל זכרון נפלא. וכשמלאו לו שלוש עשרה שנה כבר היה בעל ידיעות מקיפות בים התלמוד. כשדרש את דרשת הבר מצוה שלו בפני קהל תלמידי חכמים, הפליא את אזני השומעים בחריפותו ובקיאיותו, אשר ראו כי לגדולות נוצר. הוא התחתן עם בתו של רבי חיים צדבונים סוחר מפורסם בפראגה הסמוכה לורשה. עשרים שנה ישב רבי מנחם זמבה בבית חמיו ועסק בתורה יומם ולילה, רבי מנחם סרב להיות רב. את פרנסתו מצא מחנות קטנה לכלי ברזל אשר אשתו נהלה. הוא ישב בעלית קיר קטנה מלאה ספרים והרביץ תורה לתלמידים אשר שמו בצמא את דבריו. חיבר הרבה ספרים אשר עשו רושם גדול בעולם התורה. רבי מנחם לא היה רק גאון גדול, אלא גם עסקן צבורי גדול. מנהיג אגודאי ומראשי ‘מועצת גדולי התורה’. דאג בעד הנוער הצעיר וארגן את הפועלים שומרי תורה ומצוות. אהב את ארץ ישראל בכל לבבו ונפשו. מבקש מתלמידיו שיעלו לארץ ישראל והוא יבוא אחריהם. כשדברו על חלוקת הארץ אמר:

”יש לנו תורה קדושה, שעליה נאמר: ”תורת ה’ תמימה”. כשם שאות אחת החסרה מספר תורה פוסלתה, הוא הדין בארץ ישראל, ארץ ישראל קדושה היא, ואמת קרקע הנחסרת מארץ

הקדש פוסלת אותה”.

כשפרצה מלחמת העולם השניה וסכנה נשקפה לחייו, רבי מנחם יכול להציל את עצמו, אבל אין הוא רוצה. בתוך אחיו הוא מבקש לשבת, והוא יושב יחד עם היהודים בגטו ורשה. רבי מנחם מדבר על ענין קדוש השם ומסירות נפש. מספרים כי בימי הרעה בגטו ורשה בא אל רבי מנחם בישוף קתולי שהציע לו להצפינו בבנין כנסיתו עם כל בני משפחתו, אולם הרב זמבה סרב לקבל את ההצעה ואמר לבישוף כי הוא מרגיש שעליו להשאר בין אחיו היהודים, וגורלם יהא גם גורלו. הוא נשאר בגטו ורשה ובימי המרד חיזק את ידי הלוחמים, והצטיין בעז רוחו שלא עזבוהו עד הרגע האחרון. בליל פסח שנת תש”ג, ישב רבי מנחם במחבואו וערך את הסדר בהתלהבות וכוונה עצומה, הוא קורא בהגדה: ”שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו - והקב”ה מצילנו מידם”.

למחרת בבוקר נפלה פצצה בבונקר שלו ורבי מנחם יצא החוצה. כאשר ניסה לעבור את הרחוב, כדור רוצחים פגע בו ונשמתו עלתה למרומים. גויתו נקברה בחצר הבית בגטו ורשה. אחרי המלחמה החליטו גדולי התורה להעביר את עצמותיו לארץ הקודש לירושלים. בהלוית הקדוש רבי מנחם זמבה השתתפו אלפי יהודים בתל אביב וגם בירושלים, הלויה זו היתה כמו חלוקת כבוד אחרון ליהדות פולין אשר נהרגו יחד עם הגאון רבי מנחם זמבה הי”ד.

(מתוך ספר ”מורי האומה”)

”אנחנו הנגשים לעבודת הארץ ובנינה, החובה עלינו להסיר את שורש החטא שהיא סיבת אבדת הארץ, ולשום את כל מגמתנו להקמת התורה, להרבות ולהגדיל תורה בישראל, ואז נוכל לקוות שבעז”ה ישיב שבות הארץ כבראשונה”.

(”הארץ אכזר”)

עד יומו האחרון, את כתב היד של חיבורו ”מחזה למלך” ואת ספרי הרמב”ם שלו המלאים הערותיו [ועם חיסול הגיטו ראו בני המשפחה כמו עיניהם את הדירה הזאת עולה בלהבות על כל מה שנמצא בתוכה].

(מתוך ”מריצי תורה מעולם החסידות”)

קשר עליון - מדאורייתא

הנואם המרכזי בערב חנוכת בית ליישיבת חכמי לובלין היה הגאון הנודע רבי מנחם זמבה. בביוגרפיות שלו מוזכר רק לעתים רחוקות כחונן המופלג בדרוש, אולי משום שהוא הופיע רק לעתים רחוקות בנאומו. אבל הוא היה דרשן נלהב ומרתק. הוא דיבר במהירות ובעוצמה, אבל חיתוך הדיבור שלו היה ברור ומפיו ניתזה ממש אש קודש. הוא השתמש בהיגוי מקורי למדי, ולמעשה היתה דרשתו יותר בלשון קודש מאשר באידיש שכן כמעט כל משפט שני כלל פסוק, גמרא או מדרש. אני נזכר במשפט אחד מדרשתו, וזה היה כאשר הכריז: ”קשר עליון - מדאורייתא”, כאשר רוצה יהודי להיות קשור לרבוננו של עולם, כשהוא מבקש להיות דבוק בהקב”ה הרי זה - מדאורייתא, רק באמצעות לימוד התורה, בעמלות התורה! את אמירתו זו הוא ביטא במידה כזו של התלהבות, עד שכל היושבים התרוממו מכסאותיהם והעומדים החלו להתנועע במקומם כמו בשעת התפילה”.

(יישיבת חכמי לובלין - ב - מגדלבוים)

חפץ ה' ביהודים אשר נשמה באפם

הגה”ק רבי מנחם זמבה הי”ד, אמר בנאומו בכנסיה הגדולה השלישית של אגודת ישראל שהתקיימה בשנת תרצ”ז במארינבד:

”שאלה העומדת כעת על הפרק לפני גדולי התורה (שאלת חלוקת הארץ) כבר היתה לעולמים. כאשר חכמים הגידו דבר זה שאלו לחכמים ולנבונים ולא פרשוה עד שבא הקב”ה בעצמו ופרשה, על מה אבדה הארץ, על עזובם את תורתם.”

זאת אומרת: המקום ב”ה חפץ להושיב בארצו הקדושה יהודים כאלה אשר נשמה באפם אשר יכירו ויאמרו ”ה’ אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה”.

”אבל יהודים למחצה ולשליש ולרביע רצוצי הנשמות עוזבי תורה - לא להם הארץ, כאשר יאמר הנביא ”נותן נשמה לעם עליה”, ופירש רש”י במס’ כתובות (ק) הכוונה לארץ ישראל”.

”ולכן התורה שהיא נשמת האומה אך המאור שבה יאיר את נפש הישראלי ויצהיר את נשמתו”.

על הג”ר מנחם זמבה זצ”ל מסופר: במסתורם שונים, בעליות גג, במרתפים ובבונקרים מתחת לאדמה בקור ובאימה ישבו עשרות עשרות בני תשחורת ולמדו תורה בחירוף נפש. בתוכם נמנה גם בנו של רבי מנחם, ר’ אהרן נפתלי זמבה, העילוי, שלמד בימים ההם מתוך עוני ורעב לאימה. ואומרים שרידי הגיטו בעדותם: רבי מנחם זמבה היה הרוח החיה בכל הלימודים האלה. הוא ביקר במקומות הלימודים, בחן את התלמידים, והלהיב אותם. בנאלבקי, בנובוליפיה, ברחוב מילא, ישבו ימים ויליות שלמים ולמדו תורה. בחוץ - אימה ופחד. חרדת יום המחר מרחפת... אין יודע אם ה”שקט” בגיטו אינו מבשר סערה קרובה... אבל גדולי התורה ורבי מנחם זמבה עם תלמידיו בראש נטשו כביכול, את עמק הבכא ומשוטטים בעולמות העליונים... אחרי חנוכה נודע בחשאי לקרובי משפחתו, הרה”ח ר’ אברהם זמבה, ואחיו ר’ יצחק מאיר זמבה, שהתגוררו ברחוב קופייצקא 7, כי למחרת בבוקר עומדים לבוא פלוגות גרמניות לבזז את בתי היהודים ברחוב נאלבקי שפוננו ברובם מתושביהם. הפלוגות נודעו לשמצה בשם ”כנופיות רצחת וגם ירשת”. מיהרו אפוא, באישון לילה, דרך מחבואים ועליות גג להגיע אל רבי מנחם והעבירו אותו ביחד עם בניו אל מעונם שנחשב מקום בטוח יותר. אף הוא הביא עמו לדירה זו, בה התגורר

הזמן, ולא חשוב מצות עשה שהזמן גרמא. ולי נראה לחלק באופן אחר, דמצות עשה שהזמן גרמא שייך היכא דהמצוה שייכת בעצמיותה לכל זמן והתורה הגבילה המצוה לזמן ידוע, כגון מצות סוכה דיכולים לישב בסוכה כל השנה והתורה הגבילה המצוה לזמן ידוע, זה חשוב מצות עשה שהזמן גרמא. מה שאין כן גבי ספירת העומר דעצם המצוה היא לספור חמישים יום ממחרת הביאכם את העומר ובזמן אחר חסר עצם המצוה, ואם כן אין המצוה מוגבלת בזמן אלא דבזמן אחר אין מצוה כלל, וזה לא חשיב מצות עשה שהזמן גרמא.

הקשה ה"דברי יחזקאל" (סי' מ"ה אות ד) על הרמב"ן שכלל ספירת העומר בהדי מצות עשה שאין הזמן גרמא, דאמאי לא חשוב ספירת העומר מצות עשה שהזמן גרמא דהא המצוה בזמן מסוים. ותירץ שם ה"דברי יחזקאל" דמצות עשה שהזמן גרמא שייך רק היכא דהזמן מחייב, כגון סוכה דהזמן של סוכות מחייב סוכה, אבל גבי ספירת העומר אין הזמן ההוא מחייב הספירה, אלא משום דכתיב "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את העומר", ואם הבאת העומר היתה בזמן אחר היה החיוב ספירה גם כן בזמן אחר, נמצא דהספירה בזמן ההוא רק מהכרח העומר ולא מצד

החיוב לספור את ימי העומר בזמן הזה - האם הוא מן התורה

זו, שעיקר מצות ספירת העומר הוא הכנה לחג השבועות, וציווי התורה להביא את קרבן העומר בתחילת הספירה ואת שתי הלחם בסופה, אינו מעכב את קיומה. יש שמחלקים בין ספירת הימים שבזמן הזה נוהגת מן התורה, לבין ספירת השבועות שאינה נוהגת אלא מדברי חכמים. שכן אמנם מצות ספירת העומר כוללת שני חלקים - ספירת הימים וספירת השבועות. אך כיון שעל ספירת הימים לא נאמר אלא "וספרתם לכם ממחרת השבת...תספרו חמישים יום", הרי שהתורה לא תלתה אותה בקרבן העומר, ונוהגת היא מן התורה אף בזמן הזה. ספירת השבועות לעומת זאת תלויה בקרבן העומר, שנאמר "שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה", לכן אין היא נוהגת בזמן הזה אלא מדברי חכמים. ומהם שכתבו שמשום כך אומרים: "היום כך וכך ימים שהם כך וכך שבועות", שכן ספירת הימים היא הספירה העיקרית אלא שמוסיפים עליה גם את ספירת השבועות. אולם בזמן שבית המקדש היה קיים, לא היו סופרים בנוסח הזה, אלא היו אומרים: "היום כך וכך ימים, והיום כך וכך שבועות".

(אור ימי ספירת העומר וחג השבועות)

ד"ה זכר; שו"ת הרשב"א ח"ג סי' רפד; רא"ש פסחים פ"י סי' מ; ספר החינוך מצוה שו, ומנחת חינוך אות ה, בדעתו; ר"ן פסחים כח ע"א בדפי הרי"ף; משנה ברורה סי' תפט ס"ק יד. וראה ילקוט יוסף מועדים שו"ת סי' ט, שכן דעת השו"ע. אולם ראה שו"ת אור לציון ח"ג פט"ז הערה ב, שהשו"ע סתם ולא גילה דעתו אם בזמן הזה הספירה מן התורה או מדרבנן. אחרים סוברים, שאף בזמן הזה שאין מביאים את קרבן העומר נוהגת המצוה מן התורה [ראה רמב"ם תמידין ומוספין פ"ז הכ"ד, ור"ן פסחים כח ע"א בדפי הרי"ף ומהר"י קורקוס וכסף משנה שם, בדעתו; ראי"ה סי' תקכו; אגרות הרמ"ה; שבלי הלקט סי' רלד. לדעתם, אביי במנחות סו ע"א חולק על אמימר, והלכה כאביי. וראה אליה רבה אור"ח סי' תפט ס"ק י וביאור הלכה שם ס"א ד"ה לספור, שלכתחילה יש לחשוש לדעה זו]. לדעתם, הכתובים "מיום הביאכם" ו"מהחל חרמש בקמה", אינם באים אלא ללמד על זמנה של מצוה זו, אבל המצוה עצמה אינה תלויה בקרבן העומר. ויש מי שכתב, שהכתוב "וספרתם לכם ממחרת השבת..." מלמד שחייבים לספור אפילו בזמן הזה שאין מביאים את קרבן העומר. יש שביארו בשיטה

מצות "ספירת העומר" מוזכרת בתורה בשני מקומות. נאמר בפרשת אמור: "וספרתם לכם ממחרת השבת, מיום הביאכם את עומר התנופה, שבע שבתות תמימות תהינה. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום". כמו כן בפרשת ראה נאמר: "שבעה ימים תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות" - כלומר משנצצר העומר, שהוא ראשית הקציר, יש להתחיל בספירת העומר.

המצוה לספור את העומר נוהגת אף בזמן הזה [ראה מנחות סו, א; רמב"ם תמידין ומוספין פ"ז הכ"ד; טוש"ע אור"ח סי' תפט א], אך מכיון שבזמן הזה אין מקריבין את העומר, נחלקו הדעות אם היא נוהגת מן התורה או שאינה אלא מדברי חכמים וכדלהלן. יש סוברים שהואיל ובכתובים דלעיל נאמר "וספרתם לכם...מיום הביאכם את עומר התנופה" וכן נאמר "שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה" אין מצות ספירת העומר נוהגת אלא בזמן שמביאים את קרבן העומר. אבל בזמן הזה, שבטלו הקרבנות, אין היא נוהגת אלא מדברי חכמים, שתיקנו לספור "זכר למקדש". [ראה אמימר במנחות סו, א, ורש"י ד"ה אמימר; תוס' מנחות שם

בעל זכויות מיוחדות, ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול. וכמו שכתב הבית יוסף: "אם תזכה, תתקוד על קדושת שמי". וזהו ששנינו במיתתו של רבי עקיבא: "אשריך שנתפסת על דבר תורה" (ברכות סא, ב). "אשריך" - כי על ידך נתקדש שמו ית', כיון שמכך גופא למדים שיש דין שמים ויש חשבון שהקב"ה מחשב עם סביביו ומדקדק עם חסידיו כחוט השערה, ואף מכאן למדים קל וחומר "אם כן באלו - כל שכן ברשעים". לעומת זאת, "אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים", כי ממשפט על דברים בטלים לא יוצא קידוש ה', שהרי עונשו ראוי לו ואין בו כל חידוש ולימוד.

צריכה להתאנח... "דאס איז צייט וייליק", זה זמני. כך אמר ר' חיים עוזר, והוא אמר, שהיא נרגעה בזה. הרי בני ישראל קדושים, ובנות ישראל קדושות, והאמונה שמושרשת מהבית, זה זמני! - הוא יבוא אלינו, יותר מהר ממה שאנחנו חושבים. את זה אמר ר' חיים עוזר להרבנית שך ע"ה, והיא גם התעודדה מהדברים. וזו האמונה שלנו. היא שמחזקת אותנו. משיח ותחיית המתים... כתב החפץ חיים על משיח צדקנו: "אור תקות עמנו". שלש מילים... "אור תקות עמנו"... עם זה אנחנו חיים, וזה מה שהקדוש ברוך הוא רוצה מאתנו, את האמונה.

(אלופינו מסובלים)

"בקרבי אקדש ועל פני כל העם אֶכְבֵּד" (ויקרא י, ג).

כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא ומתעלה ומתקלס. אם כן באלו - כל שכן ברשעים (רש"י).

יש להבין, לשם מה צריך הקב"ה לעשות דין בצדיקים דוקא, ורק על ידי לימוד קל וחומר היינו מבינים ש"כל שכן ברשעים", הלא לכאורה היה קידוש ה' גדול יותר אילו היה הקב"ה עושה דין ברשעים עצמם, ולא היינו צריכים כלל לקל וחומר, אלא היה מתיירא ומתעלה ומתקלס שמו מעצם הדין ברשעים.

אלא נמצינו למדים, שכדי שיתקדש שם שמים על ידי האדם, צריך הוא להיות

המשך מעמוד 2 "ידום אהרן"

שאשתו לא מתנחמת בשום אופן... ר' חיים עוזר זצ"ל, אמר לשליח שהוא בא מיד, הוא מיד בא... ר' חיים עוזר בא, התיישב, ואמר, "בת יחידה היתה לי, ובהיותה בת עשרים היא הלכה לה... אה?... בת יחידה היתה לרבנו. בהיותה בת שש עשרה היא חלתה, ארבע שנים נמשכה מחלתה, ובסוף, בהיותה בת עשרים היא נפטרה. ר' חיים עוזר דיבר עם הרבנית שך ע"ה וסיפר לה על בתו שנפטרה. והוא סיפר, שגם אז האמא לא יכלה להתנחם. "אז אמרתי לה מילה אחת" - "האב איך גיזאגט, דו האסט נישט וואס צו וויינען, האסט נישט וואס צו באקלאגן...". את לא צריכה לבכות ואת לא